

svojou publicistickou, ako aj pedagogickou činnosťou, ktorú charakterizujú marxistická bojovnosť a zásadovosť. Vydal 12 knižných publikácií a desiatky štúdií. Z kníh treba predovšetkým uviesť: *Umierajúca civilizácia* (1946), *Kultúra a mravnosť* (1949), *Od kapitalizmu k socializmu* (1950), *Pôvod prvotných ideológií* (1952), *Klérofaštická ideológia ľudáctva* (1955) a napokon zborník štúdií a článkov *Za socialistickú kultúru a vedu* (1960).

Akademik Sirácky je široko rozhladený marxistický filozof, ktorý vo svojich prácach rieši problémy ideológie a kultúry v najširšom slova zmysle. Zvláštnu pozornosť venuje pri tom otázkam etiky, sociológie a náboženstva. Svojou vedeckou a publicistickou činnosťou významne sa podieľal na boji strany proti buržoáznym, najmä klérofaštickým ľudáckym názorom. Vždy ho osobitne zaujímala podstata náboženstva, jeho spoločenská funkcia, formy boja proti nemu, ako aj reakčná politická úloha cirkví.

Akademik Sirácky stojí jednoznačne a nekompromisne na stanovisku marxizmu-leninizmu a šíreniu jeho ideí zasväcuje celú svoju činnosť.

Vo svojej vedeckej činnosti nebojáčne nastoľuje a rieši aktuálne a zložité problémy kultúrno-spoločenskej praxe.

Pri príležitosti jeho jubilea mu želáme veľa zdravia, ďalšieho elánu do práce a nové úspechy.

Redakcia

TODOR PAVLOV — VÝZNAČNÝ BULHARSKÝ VEDEC A VEREJNÝ ČINITEL

AKAD. ASEN KISELINČEV A SVIATOSLAV SLAVKOV

Vo februári tohto roku uplynulo 70 rokov od narodenia popredného bulharského vedca a verejného činiteľa, prezidenta Bulharskej akadémie vied, akademika Todora Pavlova. Viac ako pol storočia plodne a neúnavne pracuje v službách bulharského ľudu, Komunistickej strany Bulharska a bulharskej vedy a kultúry.

T. Pavlov sa narodil 14. februára 1890 v Štipe v Makedónii. Jeho otec bol učiteľ a bol na svoju dobu veľmi vzdelaný. Pre neustále prenasledovanie tureckými úradmi r. 1900 sa celá rodina presťahovala do Sofie. Tu skončil T. Pavlov klasické gymnázium. Ešte ako gymnazista robí prvé literárne kroky. R. 1906 vydáva hru *K novému životu*, v ktorej sú zrejme sympatie autora k pracujúcemu ľudu a socialistickým ideám.

Po skončení univerzity pôsobí T. Pavlov ako učiteľ v rozličných bulharských mestách a pre svoje pokrokové názory je ustavične prenasledovaný. Ako učiteľ sa aktívne zúčastňuje verejno-politickej práce. Súčasne ho zaujímajú dôležité otázky pedagogickej teórie. V tom čase vychádza veľa jeho článkov a monografií, venovaných pedagogickým témam, z nich treba spomenúť *Chápanie pracovnej výchovy* (1922) a *Pedagogický anarchizmus* (1922).

R. 1919 T. Pavlov vstupuje do radov Komunistickej strany Bulharska. R. 1923 na základe rozhodnutia ÚV Komunistickej strany Bulharska je vymenovaný za redaktora časopisu *Mládež* — teoretického orgánu Bulharského sväzu komunistickej mládeže. Na tzv. „Vitošskej“ konferencii r. 1924 bol zvolený za člena ÚV vtedy ilegálnej Komu-

nistickej strany Bulharska. Od toho momentu začína mimoriadne aktívna a bohatá politická, publicistická a vedecká činnosť T. Pavlova.

Prvé filozofické práce T. Pavlova — *Dialektický materializmus — filozofia relativity* a *Ešte niekoľko slov o dialektickom materializme* boli uverejnené r. 1924. Už v týchto prácach vyniká veľká vedecko-filozofická erudícia a tvorivé myslenie T. Pavlova. Skúmajú sa v nich dôležité otázky marxistickej teórie poznania, tézy, ktoré neskôr široko rozpracoval v *Teórii odrazu*. R. 1927 vychádzajú brožúry *Náčrt marxistickej filozofie* a *Spinoziánstvo a dialektický materializmus*. V týchto prácach podrobne skúma Spinozov materializmus a kritizuje názory Plechanova, ktorý považoval dialektický materializmus za zvláštny druh spinoziánstva.

Po výbuchu v sofijskej katedrále Sv. Nedela r. 1925 bol T. Pavlov fašistickou políciou uväznený a odsúdený na dvanásť a pol roka väzenia. Vo väzení, nehladiac na mimoriadne ťažké podmienky, pokračuje v štúdiu marxistickej filozofie. Vo väzení napísal T. Pavlov rad cenných filozofických prác: *Dialektický materializmus* a *Teória obrazov* (1929), *Idealizmus a materializmus* (1929), *Rehmkéanstvo a materializmus* (1930). V týchto prácach predovšetkým podrobuje hlbokoj kritike filozofiu Rehmkeho, ktorú v tom čase húževnate rozširoval bulharský filozof prof. Dimitar Michalčev.

Hlbokou vedeckou argumentáciou rozptýlil T. Pavlov legendu o tom, že vraj rehmkéanstvo prekonalo tak materializmus ako aj idealizmus a presvedčivo dokázal, že rehmkéanstvo je druh subjektívneho idealizmu.

Po vypustení z väzenia T. Pavlov odchádza do Sovietskeho sväzu, kde vyvíja veľmi aktívnu a plodnú vedecko-filozofickú činnosť.

Pobyt v Moskve mu umožňuje ešte hlbšie preštudovať marxisticko-leninskú filozofiu, najmä leninské filozofické dedičstvo. Výsledkom tohto štúdia je najvýznamnejšie Pavlovove vedecké dielo *Teória odrazu*, ktoré vyšlo prvýkrát v r. 1936 v ruštine. V tom istom roku T. Pavlov sa vracia do Bulharska, kde pokračuje v aktívnej verejnopolitickej a vedecko-filozofickej činnosti. Stáva sa redaktorom mnohých legálnych stranických časopisov a vyvíja publicistickú činnosť.

Nepreerušuje však ani svoje vedecké výskumy. R. 1938 vychádza bulharské vydanie *Teórie odrazu* a *Všeobecnej teórie umenia*, neskôr vychádzajú Pavlovove práce *Na literárne a filozofické témy*, *Kritika a 'kritika'*, *Materializmus a iné filozofické smery* a veľký počet brožúr ako: *Čo je filozofia?*, *Čo je hmota?*, *Čo je vedomie?*, *Čo je poznanie?*, *Čo je prax?*, *Náhodnosť a nutnosť*, *Čo je demokracia?*, *Čo je patriotizmus?*, *Proti zamieňaniu pojmov* a mnoho iných.

Pre svoju aktívnu publicistickú činnosť je Pavlov prenasledovaný políciou. Je veľakrát väznený a napokon ho fašistická vláda poslala do koncentračného tábora, odkiaľ sa dostáva až 9. septembra 1944.

Medzi vedeckými dielami T. Pavlova hlavné a najvýznamnejšie miesto zaberá jeho *Teória odrazu*, dielo široko známe nielen v Bulharsku, ale aj v zahraničí.

Dielo *Teória odrazu* charakterizuje T. Pavlova ako veľkého a tvorivo mysliaceho marxistického filozofa. T. Pavlov sa smelo púšťa do riešenia mnohých a ťažkých problémov a jeho myseľ vždy a neúnavne hľadá niečo nové. Tvorivému marxisticko-leninskému myslieniu T. Pavlova je dogmatizmus cudzí.

Druhou oblasťou, v ktorej tak isto výrazne vystupuje tvorivý vzťah Pavlova k materialistickej filozofii, je estetika. T. Pavlov predovšetkým široko zdôvodnil hľadisko, že marxisticko-leninská estetika sa môže vyvíjať len na základe teórie odrazu. Díva sa na umenie ako na špecifický odraz objektívnej skutočnosti, pričom zdôrazňuje, že je dôležité chápať vedecké a umelecké idey ako subjektívne obrazy objektívnej skutočnosti, aj keď vyjadrené rozličnou formou.

V období, ktoré bezprostredne predchádzalo 9. septembru 1944, T. Pavlov urobil veľa pre odhalenie protivedeckého a protihumanistického charakteru fašistickej ideológie a obzvlášť filozofie. V boji proti buržoáznej a fašistickej filozofii do 9. septembra 1944 T. Pavlov sa prejavil ako vynikajúci bojujúci marxistický filozof.

Po víťazstve národnodemokratickej revolúcie 9. septembra 1944 T. Pavlov získava vysoké štátne funkcie. Určitú dobu je národným regentom, r. 1946 je zvolený za prezidenta Bulharskej akadémie vied a na tomto čestnom a zodpovednom mieste je doteraz.

T. Pavlov sa popritom aktívne zúčastňuje života mnohých verejno-politických a kultúrnych organizácií, umeleckých sväzov, redakcií a i. Je členom národnej rady Vlasteneckého frontu, Národného výboru mieru, Výboru bulharsko-sovietskeho priateľstva, je čestným predsedom Sväzu bulharských spisovateľov, Sväzu bulharských novinárov, hlavným redaktorom časopisu *Filosofska misl* od jeho založenia (1945).

Za svoju bohatú tvorivú činnosť a vernosť ľudu a strane T. Pavlov bol vyznamenaný mnohými vysokými vyznamenaniami. R. 1950 mu udelili Dimitrovovu cenu I. stupňa za dlhoročnú plodnú vedeckovýskumnú činnosť v oblasti filozofie, estetiky a pedagogiky.

Zásluhy T. Pavlova vo vede a najmä vo filozofii sú široko známe vedcom ďaleko za hranicami Bulharska: od r. 1947 je riadnym členom Akadémie vied SSSR, r. 1958 bol zvolený za čestného člena Akadémie umení SSSR, od r. 1947 je čestným členom Slovinskej akadémie vied v Lublani a čestným členom Akadémie vied Rumunskej ľudovej republiky, v decembri r. 1944 mu udelili doktorát „honoris causa“ Sofijskej univerzity a r. 1948 Karlovej univerzity v Prahe. Okrem toho bol zvolený za člena Kórejskej akadémie vied a člena korešpondenta Nemeckej a Chorvátskej akadémie vied.

Za svoju polstoročnú vedeckú, kultúrno-osvetovú a verejno-politickú činnosť bol akademik T. Pavlov vyznamenaný vysokými radmi a vyznamenaniami: radom Georgija Dimitrova, radom 9. septembra I. stupňa, radom Národnej slobody I. stupňa, zlatou medailou Za vedu a umenie, národným radom práce, zlatým československým radom Bieleho leva, radom Cyrila a Metoda I. stupňa a r. 1959 bol vyznamenaný druhýkrát radom Georgija Dimitrova. R. 1956 mu bol udelený titul Národný činiteľ vedy a kultúry. Bol tiež vyznamenaný mnohými čestnými odznakmi a diplomami.

Od 9. septembra 1944 doteraz vyšlo množstvo jeho diel venovaných filozofickým a estetickým problémom. Vymenujeme len niektoré z nich: *Základné otázky estetiky* (1949), *Za marxistickú estetiku, literárnu vedu a kritiku I—II* (1955), *Hlavné zásady mičurinského učenia vo svetle dialektického materializmu* (1955), *Hlavné zásady učenia I. P. Pavlova v svetle dialektického materializmu* (1956), *O marxistických dejinách Bulharska* (1954), *Ráz socialistickej revolúcie v Bulharsku a jej význam* (1958), *Základné otázky marxisticko-leninskej estetiky* (1958), *Dialekticko-materialistická filozofia a jednotlivé vedné disciplíny* a i.

Vo svojej práci *Ráz socialistickej revolúcie v Bulharsku a jej význam* T. Pavlov hlboko analyzuje národno-demokratickú revolúciu v Bulharsku a prichádza k záveru, že čo do náplne a významu je revolúciou socialisticou. Táto kniha akad. T. Pavlova je cennou štúdiou základnej teoretickej otázky o vývine Bulharska na ceste k socializmu.

Z príležitosti 70. výročia narodenia vynikajúceho marxistického filozofa, zaslúžilého bojovníka za ľudovú demokraciu a socializmus v Bulharsku a zaslúžilého prezidenta Bulharskej akadémie vied akademika Todora Pavlova želáme mu ešte veľa rokov života a nové úspechy vo vede.

¹ *Problémy estetiky*, Moskva 1958, 26.